

Nidaamka Dimuqraadiyada

Ujeedooyinka Cutubka: kadib marka cutubkan dhamaado Ardayeey Waxaad:

- Fahmidoontaan xuquuqaha dimuqraadiyadeed iyo kuwa bini aadmimo.
- Kalasaaridoontaan faraqa u dhaxeeyo xuquuqaha aadaminimo iyo kuwa dimuqraadiyadeed.
- Ogaanidoontaan Macnaha iyo muhiimada nidaamka dimuqraadiga ah.
- Fahmidoontaan kala duwanaansha ka muuqdo qowmiyadaha iyo shucuubta Itoobiya.
- Ogaanidoontaan aas aaska xidhiidhka arimaha dibada ee Itoobiya.

1.1. Macnaha Nidaamka Dimuqraadiyada ah

Waxaad fasalka 5aad ku soo qaadateen in erayga dimuqraadi lagasoo qaatay luuqada Giriiga. Maxasuusantahiin waxa dimuqraadiyada tahay? Nidaamka dimuqraadiga se?

Hadalkii Mudane Gedi

Mudane Gedi waa Maamulaha dugsiga hoose markii waxbarashada Teeramka 1aad ay bilaabantay ayuu Gedi isugu yeedhay dhamaan ardayda dugsiga goob waxaanu soo jeediyay hadalkan sosocdo:

“Ardayda sharafta leh ee qaaliga ah eey waan idin salaamay waxaani idiinku hambalyeeynayaa sanadka cusub in uu inoo noqdo sanad wacan. Waxaan rajaynayaa in sanadkan uu noqon doono mid ka duwan kuwii hore oo waxbarashada si heer sare ah aan udhamaysandoono. Intaas kadib, waxaan doonayaa in aan halkan ka soo jeediyo qorshaha sanadkan hawlaha aan qaban doono labo kamid ah.

1. Si ay hawsha u socotane waxaan in ay isku dubaridaan u doortay Ardaydan soo socodo: fasalka 6aad Arday cumar, fasalka 5aad Axmed. Fasalada 1aad - 4aad waxaan u xilsaaran Arday cali.
2. Ardayda oo iska dhagaysanaysa hadalka ayaga oo la yaaban ayaa ugu danbayntii bilaabay sawaxan iyo buuq. jaamac ayaa ydhi macalin sideed anaga ardayda oon wadhadlin oo nan dooran gudi ama cid namatasha adigu kaligaa udooratay? oo hadda waxay ka dhigan tahay cid aan dooran ayaa naxukamayso oo lagu soo xulay rabitaanka hal shaqsi? ma ehe in ay sidaas noqoto. Sanadkii hore macalin kayagii maadada anshaxa iyo wadaniyada ayaa nabaray in hanaankaas oo kale aan u ahayn nidaam dimuqraadi ah.

Nidaamka Dimuqraadiyada

Nidaamka diimuqraadiga ah in uu yahay mid ka qaybgalinayo aragtida dadka iyo cida ay arintu khusayso in ta aan go'aan layska qaadan ayaan baranay. Hawlaha dhexdayada Jirta ee dugsiga hadba in aan anagu ka doodno ayaan xaq u leenahay mana ahan adiga un aad iska go'aamisid.

Haddii ka waran ardaydu ay inta baddan maalmule Sabtida iyo Axada hawle kale qabanayaan? Maamule Geedi oo ka muuqato wajigiisa farxad iyo dhoola cadayn ayaa ka codsaday ardaydu in ay dhaqaystaan. Mudane Geedi wuxuu u sheegay sida uu ugu faraxsan yahay ardayda gaar ahaan arday Jaamac. "Weey dhantahay! Waxa la doonayo waa sidaas! Ane waxaan tijaabinay bal inta aad ka fahanteen casharada iyo duruursta ku saabsan anshaxa suuban iyo wadaniyad. Runtii waan faraxsanahay maadama aad muujiseen nidaam dimuqraadi ah.

Layliska 1^{aad}

Waxaad ka doodaan su'aalahan.

1. Sheekada ma ka fahantay waxa dimuqraadi iyo nidaamka dimuqraadiga ah yahay?
2. Ka dooda guud ahaan geedisocodkii sheekada iyo dooda sida ay uga dhaxmuuqatay nidaam dimuqraadiyadeed.
3. Labadii go'aan ee maamul Geedi gaadhay marka dhinaca dimuqraadiyada laga eego ma ku sax Sanaa mise ma haboonayn?

Dimuqraadiyadu waa hanaan maamul oo awooda

xukunka ugu sarayso ay shacabka kasoo askunto. Nidaamka dimuqraadiga ah cida xukumayso shacabka waxaa soo xusho isla shacabka waxayna ku timaadaa rabitaankooda. Nidaamka dimuqraadiga ah masuulka la doorto haddii uu gudan wayo xilkiisa waa laga badali.

Nidaamka dimuqraadiga ah waa mid ku dhisan ka qooybgalka bulshada is la markaana lagauSxoojin karo nabada iyo horumarka wuxuuna mud naanta siiyaa rabitaanka shacabka. Hanaanka dimuqraadiga ah bulshadu waxay noolashooda, dhibaatooyinkooda, go'aamada ay qaadanayaan dhamaan waxay ku xaliyaan wada haddal iyo is fahan.

Layliska 2^{aad}

Ka dooda su'aashan soo socoto.

Marka la leeyahay nidaamka dimuqraadiga ah waa mid ku dhismo ka qaybgalka bulshada islamarkaana mudnaanta siinayo rabitaanka dadka maxaynu u Jeednaa?

1.1.1. Baahida loo qabo nidaamka dimuqraadiga ah

- Siddee buu nidaamka dimuqraadiga ah ku noqday mid muhiim ah?

Dalkeenu si ka duwan dalal badan oo kale waa mid ay ku dhaqanyahiin qaramo, qowmiyado iyo shucuub badan. Sidaas awgeed nidaamkan dimuqraadiyadu wuxuu sigaar ah muhiim ugu yahay dalka Itoobiya.

1. Wuxuu damaanad qaadayaa in dhamaanba qowmiyadaha iyo shucubta ku dhaqan dalka ay helaan xaqooda. Waxaa kale oos meesha ka saarayaa

Nidaamka Dimuqraadiyada

dhaqanka eexda iyo cadaalad la'aanta islamarkaana cid walba loo eegayo si siman. Xiligan lagu jiro dhamaan qowmiyadaha ku dhaqan Itoobiya waxay ku dhaqmaan dhaqamooda, adeegsadaan luuqadahooda ayne isku maamulaan.

2. Arinta kale ee nidaamka dimuqraadiga ah sida gaarka ah muhiimka ugu yahay Itoobiya waa ayada oo qowmiyadahan ku kala duwan diimaha iyo dhaqamada inta ay meel iska dhigaan faraqaas u dhaxeeyo hal meel iyo aragti midaysan yeeshaan.

Layliska 3^{aad}

- Ka dooda su'aashan idinka oo koox koox ah. Waa maxay sababta looleeyahay nidaamka dimuqraadiga ah wuxuu si gaar ah ahmiyad ugu leeyahay dalkeena Itoobiya?

1.1.2. Tiirasha aas aaska u ah nidaamka dimuqraadiga ah

- Fasalkiin ma ka jiraa hanaan dimuqraadi ah? Maxaa hanaanka dimuqraadiga ah ee fasalkiina lagu cadayn karaa?
- Waa maxay marka aynu leenahay waa in aad kala duwanaanshaha fikirkiina is waa fajisaan oodne wada noo laataan?

Haddii mid ka mid ah ardayda fasalkiine ee aad fikirka ku kala gadisantahiin xidhiidhaka idinka dhaxeeyo wax lagaa weeydiiyo maxaad ku jawaabi lahayd? Shaxdan hoos ku qoran ku guuriya buugtiina haddii aad ku faraxsantihiin goobta dhahyso "waan ku faraxsanahay" calamadeeya; haddii aydaan ku faraxsanayne meesha dhahayso "kuma faraxsani" ku calamadee adigoo adeegsanayo calaamada (✓).

Hawsha/ficilka laqabanayo	Waan ku faraxsanahay	Ku ma faraxsani
Haddii lagaadhigo horjoogaha fasalka:		
Haddii laylis layskugu kiin daro in aad wadajir uga shaqaysaan;		
Haddii nadaafada fasalka qof kale in aad isla qabataan lagu guqoro		
Haddii hal kursi labadiisa dhinac aad ku wada fadhiisataan;		
Haddii aad hal naadi xubin ka wada noqotaan idinka laydiin doorto hogaan;		
Haddii laguudiro shaqo kooxeed dabeed adiga lagaa dhigo hormuud ka.		

Waxaa jira astaamo kala duwan oo lagu garto nidaamka dimuqraadiga ah ,waxaana ka mid ah

B. ka qaybgalka bulshada

Nidaamka dimuqraadiga ah waxyaabaha aas aaska u ah waxaa ka mid ah ka qaybgalka firfircoon ee bulshada. Bulshada in ay ka qaybgasho xiliyada doorashada. Waxaa kale ay ka qaybqaataan arimaha sida horumarka, dhaqaalaha iyo kuwa kale

Nidaamka Dimuqraadiyada

T. Xaqiijinta Sinaanshaha Shacabka

Nidaamka dimuqraadiyada ah shacabku wey siman yahiiin. Qofne looma eegayo diintiisa, midabkiisa, qowmiyad, Jinsi ama waxa uu aaminsanyahay. Waxay dadku usmanyahiin fursadaha waxbarashada, shaqada, dhaqaalaha iyo kuwa kalaba.

J. Jirtaanka dhaqanka isku dulqaadashada

Marka laleeyahay in laqaato ku kala duwanaanshaha fikirka waxaa looga jeeda sida dadku ugu kala duwanyahiin midabka, jinsiga, luuqadaha, diimaha, iwm ayay ugu kala gadisanyahiin fikir kane. Sidaas awgeed in aad aqbashid garowstidne fikir kooda isla mar kaana xushmaysid. Waxaa muhiim ah in la ixtiraamo aragtida kuwa kale lana dhagaysto fikir kooda xataa haddii aadan ladhacsanaayn erayada.

Layliska 4^{aad}

ka shaqeeya su'aalahan soocoda

1. Qor labo ka mid ah tiirasha ama qodabada aas aaska u ah nidaamka dimuqraadiyada?
2. Faa'iido caynkee ah ayaa ku Jirto in ka laduwaan shaha laqaato dabadeedna lawadnoolaado ayada oo lakala duwanyahay?

1.2. Xuquuqaha Adaminimo iyo kuwa Dimuqraadiyadeed.

1.2.1 Xuquuqaha Adaminimo iyo kuwa Dimuqraadiyadeed waxa ay ku kala duwanyahiin.

- Sheega saddax ka mid ah kuwa lagu tilmaamo xuquuqaha adaminimo?
- Sheega saddax ka mid ah kuwa lagu tilmaamo xuquuqaha Dimuqraadiyadeed?

Xuquuqaha Aaaminimo waa kuwa qofku leeyahay oo ku yimid si dabiici ah islamarkaana dhamaan dadku ka simanyahiin mar haddii ay yahiiin biniaadam. Waxaa ka mid ah xaqa qofku u leeyahay in uu noolaado, xuquuqda dhaqdhaqaaqa iyo kuwo kale.

Xuquuqaha Dimuqraadiyadeed waa xuquuqaha ay ku naaloodaan bulsho ku dhaqanto nidaam dimuqraadi ah. Waa xuquuqaha ay leeyahiin qofka iyo bulshada katirsan meel nidaam dimuqraadi ah lagaga dhaqmo si ay uga qaybqaataan arin walba oo ka jirta dalkooda. Waxaa ka mid ah xoriyada hadalka, xuquuqaha isku imaanshaha iyo banaanbaxa, iyo xuquuqaha in aad waxdorratid laguna doorto iyo kuwa kalaba.

Xuquuqaha biniaadmiga iyo kuwa dimuqraadiyadu waxay leeyahiin waxyaabo ay ka siman yahiiin iyo kuwo ay ku kala duwanyahiin. Waxaa mid ka dhigayo maadama ay labadoodubo u taaganyahiin xuquuqaha aas aasiga ah ee biniaadamku u baahanyahay. Waxay ku kala

Nidaamka Dimuqraadiyada

duwanyahiin asal ahaan halka ay salka ku hayaan. Xuquuqaha aadamiga waa kuwa dabiici ah ay tahay in ladowro mar haddii uu biniaadmigu yahay biniaadmi. Halka kuwa dimuqraadiga ahne ay yahiin kuwa qof walba waxa uu aaminsanyahay, fikirkiisa iyo aragtidissa in uu dariiq nabadgalyo ah ku soo bandhigo in loo xaqiijiyo.

Layliska 5^{aad}

Shaxda hoos ku qoran inta aad buugtiina ku guurisaan xuquuqaha soo socdo bal qaybta ay hoos yimaadaan kuwa "Aadaminimo" iyo "Dimuqraadiyadeed" kala sooca. Adeegsada calaamad "(✓)" si aad u tilmaamtaan.

Tusmo oyinka xuquuqaha	Xuquuqa Aadaminimo	Xuquuqaha dimuqraadiyadeed
Xuquuqda isu imaatinka		
Xuquuqda madaxba naanida diimaha		
Xuquuqda is abaa bulida		
Xuquuqda in aad wax dooratid laguna doorto		
Xuquuqda noolaa nshaha		

Arday Daahir iyo Bare Duulane

Ardayga la yidhaahdo Daahir waa fasalka 6aad. Aroota hore ardayda marka ay safka ku jireen ka horne aanaygalin fasalka ayuu asaga ku akhrikahayo una sheegaya in ay xuquuqda biniaadaminimo iyo tan dimuqraadiyadeed ee dugsigooda aanan wanaagsanayn, islamarkaana hanaanka hogaanka ee dugsigu guud ahaan u xunyahay ayaa waxaa maqlay macalinkii subaxaas safka ardayda horjoogay ee Duulane.

Wuxuu weydiiyay Daahir oo waa maxay? "hadal ayaan Jeedinayaa" ay uu daahir ugu jawaabay. "oo hadal caynkee ah?" ayuu weydiiyay bare duulane. "oo waxay dooniba ha noqoto; ee maxaa ka khuseeyo? In aan waxaan doono ku hadlo waa xuquuqdayda dimuqraadiyadeed! Ayuu yidhi arday daahir. Bare Duulane maadamu uu ka xanaaqay jawaabta Daahir wuxuu ku bilaabay dharbaaxo una jiiday dhanka xafiiska. Ka dib wuxun bilaabayne in uu qaraaco arday Daahir.

Layliska 6^{aad}

Indinka oo ku salaynayo sheekada ka jawaaba su'aalahan.

1. Hadalkii uu jeedinayay Daahir ma ku saxsanaa mise kuma saxanayn? Sabab?
2. Bare Duulane in uu Daahir u gacan qaado maku saxsanaa mise may? Sabab?
3. Duulane wuxuu ku xadgudbay xuquuqda Daahir. Xuquuq caynkee ah ayuu hadaba ku xadgudbay?
4. Bare Duulane iyo Daahirba si aanayba ugu xadgudbin xuquuq maxay ahayd in ay sameeyaan?

Nidaamka Dimuqraadiyada

1.2.2. Muhiimada ay leedahay in xuquuqaha Aadamnimo iyo kuwa dimuqraadiyadeed la darayeeelo

Jaantuska 1.1 Faa'idooyinka Xuquuqaha

- Saw ir walbaa fariin caynkee ah ayuu xambaarsanyahay?
- Idinka oo ku salaynayo sawirada, waxaad faahfaahisaan faa'iidada xuquuqaha aadamiga iyo kuwa dimuqraadiyadu u leeyahiin biniaadamka.

Dhamaanba dadku waxa ugu muhiimsan ay ku hamiiyaan waa in ay ku noolaadaan duni iyo noolal ka madaxbaan isjid-jiidad, Cadaadis, cadaalad daro, cabsi galin iyo amin daro. Marka dadku si ay cabsidaas iyo cadaadis kaba ooga nabadgalaan islar kaane ka dhowrsan aadaan in xoog, buuq, qalalaaloso iwm aanay u adeegsan, ayaa waxaa la damaanad qaaday xuquuqahan biniaadamka iyo kuwa dimuqraadiiyada.

Xuquuqaha Aadamnimo iyo kuwa dimuqraadiyadeed aad ayay muhiim u yahiin sababtuna waa: Human and democratic rights are essential:

- In la helo nabad ku wada noolaansho;
- In nooc kasta oo shaqo ah si nabadgalo loo qabto;
- In ay gacan ka gaystaan sidii loogu hoos noolaan lahaa maamul ka dhowran cabsigalin, eex, cadaalad daro oo daryeelo sinaanshaha shacabka.

Layliska 7^{aad}

ka dooda su'aalahan soosocdo

- Waa maxay sabata aynu u leenahay xuquuqaha aadaminimo iyo kuwa dimuqraadiyadeed aad ayeey muhiim ugu yahiin bini aadmiga? (kajawaaba su'aasha idinka oo eegayaho xidhiidhka idinka dhaxeeynayo bulshada dugsiga, sida saaxiibadiin, macalamiintiina amase shaqaale kale ee dagusiga.)

1.3 Kala duwanaashaha ka dhaxmuuqdo qowmiyadaha, iyo shucubta Itoobiya

Jaantuska 1.2 Qowmiyadaha iyo Shucubta Itoobiya

Nidaamka Dimuqraadiyada

- Maxaad sawirka ka fahanteen?
- Maxaa looga jeedaa marka laleeyahay Itoobiya waa hoyga ama carwada qaramo, qowmiyado, iyo shucuub?
- Waa maxay faa'iidada ku jirto haddii fasalkiina dhexdiisa qowmiyado kala haysto diimo kala duwan la ixtiraamo xuquuqo hoodaas?

Itoobiya waa dal ay kunool yahii in ka badan sideetan (80) qowmiyadood. Qowmiyadahan iyo shucubtan waxay leeyahiin wax uga ah oo lagu garto. Shacab walba wuxuu leeyahay luuqad uga ah uu ku faano; diin iyo dhaqamo kalaba. Maadaama ay dhamaan qowmiyadahan iyo shucubtan kala duwan ku wada noolyahiin hal dal iyo jaceel ka dhaxeeyo islamarkaana ka midaysan yihiin dhinac aragtida dalka ayaa waxay keentay in la yidhaahdo Itoobiya waa hoyga ama carwado qaramo, qowmiyado iyo shucuub kala duwan. Sidaas daradeed, waxaa muhiim ah in aan ku dhaganaano bilicdan dhaqameed ee dabiiciga ah aanane sii xoojinayo midnimadeena.

Quruumaha, qowmiyadaha iyo shucubta reer Itoobiya kala duwanaanshahooda in ay midnimo u badalaan muhiimada ay leedahay ayaga oo ka dharagsan ayay samaysteen hal nidaam oo ah fadaraali.

Hanaanka Fadaraaliga ah ee Itoobiya waa nidaam u taagan ilaalinta xuquuqaha qowmiyadaha iyo shucubta dalka. Haddii xataa ay Jireen kaladuwanaansho dhinacyada aragtida wuxuu nidaamku suurtagalinayaa in aynu ku xalino si nabadgalya ah iyo wada haddal.

Layliska 8^{aad}

Ka jawaaba su'aalaha soo socdo.

1. Waa maxay kala duwanaanshaha ka dhaxmuuqdo qaramada, qowmiyadaha iyo shucuubta Itoobiya?
2. Qowmiyadaha iyo shucuubta ku dhaqan Itoobiya si aanay u dhicin is maandaaf ka yimaado kala duwanaanshaha, maxaa loo baahanyahay in ay ku dhaqaaqaan? Hadiise uu is ku dhac yimaado maxaa loo baahanyahay in ay sameeyaan ?

1.4 Xidhiidhka Arimaha Dibada

1.4.1 Xidhiidhka ay Itoobiya la leedahay wadama dariska ah

Jaantuska 1.3. Itoobiya iyo Wadamada Dariska ah

- Intaad sawirka khariirada ku guurisaan buugiina, qora magacyada dalalka dariska la ah Itoobiya.
- Xidhiidhka Itoobiya ay la leedahay wadamada dariska ah waa mid ku dhisan mabaadii caynkee ah?

Mid ka mid ah mabaadiida aas aaska u ah xidhiidhka dibada ee Itoobiya hanoqoto wadama dariska ah iyo kuwa kale ee Afrikaankaba ah waa

Nidaamka Dimuqraadiyada

in lagula noolaado nabadgalyo iyo xidhiidh ku dhisan sidii loo sii xoojin lahaa xaalada dhaqaalaha iyo isdhaxgalka umadaha. Xidhiidhka ay Itoobiya la leedahay dalalka dariska ah waa mid ku salaysan daris wanaag, walaal tinimo iyo nabad ku wada noolaansho oo laxoojiyo.

Wadamada dariska ah sida (Jibuuti, Suudaan, Kiinya) xidhiidhka ay Itoobiya la leedahay waa mid leh dhiiragalin heer sare ah islamar kaane sii xoogaysanayo marba marka ka danbayso. Haddaan soo qaadano xidhiidhka horumarka, Suudaan oo kale waxaa Jira xidhiidh toos ah oo isgaadhsiinto taleefoonada isku xidho labda dal.

Inkasto oy labada dal mudo aad u dheer daris ahaayeen haddane ma Jirin wado isku xidha oo wanaagsan. Laakiinse hadda waxaa jira xidhiidh toos ah oo dhinaca gaadidka u kala goosha labada dal. Sidoo kale dhanaca dhaqaalaha, nabadgalyada iyo dhinacyo kalaba wuu taabtaa xidhiidhku. Sidaas daraadeed, xidhiidhka u dhaxeeyo Itoobiya iyo Suudaan aad ayuu u wanaagsanyahay.

Sidoo kale xidhiidhka adag ee ka jira Itoobiya iyo Jibuuti labada wadaanba aad ayey uga faa'iidaystaan. Sida la ogsoonyahay xiligan dakata Jibuuti waa mida laf dhabarka u ah ganacsiga dibada ee dalkeena. Markaas waxaa Jira xidhiidh adag oo ka dhaxeeyo dadka Itoobiya iyo Jabuutiba.

Layliska 9^{aad}

Ka dooda su'aashan soo socoto

1. Marka aynu leenahay xidhiidhka Itoobiya ay la leedahay dalka dariska ah waa mid ku dhisan xoojinta daris-wanaaga maxaa looga jeedaa? Tusaale ku xooji Jawaabtaada.

1.4.2 Aasaaska Xidhiidhka Siyaasada Arimaha Dibada ee Itoobiya

Jaantuska 1.4 Aas Aaska Xidhiidhka Arimaha Dibada Ee Itoobiya

- Jaantuska 1.4. muxuu inatusinayaa?
- Ma awoodeen in wax aad ka fhantaann xidhiidhka arimaha dibada ee Itoobiya? Haddii aad awoodeen waa maxay waxa aas aas ka u ah xidhiidhka dibada ee Itoobiya?

Mabaadiida aas aas ka u ah xidhiidhka arimaha dibada ee Itoobiya waa dhisida nidaam dimuqraadi iyo horumar ku dheehantahay. Waxaa muhiim ah in aynu xaqajiino sidii shacabaka dalka ku dhaqan uga gudbi lahaayeen saboolniinada iyo dib u dhaca loona abuuri lahaa hanaan suurtagahinayo in muwadaniimntu ka faa'iidaystaan. siyaasada dibada ee dalka. Sidaas awgeed siyaasada disbada ee dalkeena malahan wax ujeeda ah oo ka baxsan qodobadaas. Danaha qaranka marka ay nuleenahay waxaan u jeednaa danaha dadka reer Itoobiya. Waxa aadka muhiimka u ahne in dadkuna ka faa'iidaystaan dalakane laga hirgaliyo maamul suuban iyo midaam dimuqraadi ah.

Biloowiga iyo gunaanadka siyaasada dibada ee dalkeena waa dadajinta hor umarka iyo dimuqraadiyada guud ahaan.

Layliska 10^{aad}

Ka dooda su'aashan soosocoto.

- Waa maxay wax loo yidhi siyaasada dibada ee dalkeenu waxay salka ku haysaa dhisida nidaamka dimuqraadiyadeed iyo horumarka?

Nidaamka Dimuqraadiyada

Gebogabada cutubka

Nidaamka dimuqraadiga ah waa mid ay shacabku xukumaan maamul ay soodoorteen iyo dawlad rabitaankooda ku timid. Dal sida mid keena oo kale ah ay ku noolyahiin dadyoow kala dhaqamo, kale diimo iyo luuqada kala duwan haysta in ay walaalinimo iyo Isfahan kuwada noolaadaan nidaamka usuurtagaliyo waa Kan dimuqraadiyada.

Nidaamka dimuqraadiga ah waxaa lagu gartaa astaamo u gaar ah. Waxaana ka mid ah. Jiritaanka ka qaybqalka shacabka; xushmaynta sinaanshaha shacabka iyo Jiritaanka dhaqanka isku dulqaadashada.

Xuquuqaha aadaminimo iyo kuwa dimuqraadiyadeed waxay leeyahin waxay ku kala duwanyahiin iyo kuwa ay iskaga mid yahiin. Maadaamada labadoodub ay yahiin xuquuq aas aasi ah waa isku mid. Kala duwanaanshahooduna, xuquuqaha aadaminimo maadama uu qofka yahay biniaadam waa kuwo uu leeyahay waana dabiici. Xuquuqaha dimuqraadiyadeedna waa kuwa nidaamka dimuqraadiga ah uu muwaadiniintu u fasaxa hayo. Waa kuwa ka jira bulsho ku dhaqanta nidaam dimuqraadi ah.

Xuquuqaha aadaminimo iyo kuwa dimuqraadiyadeed waa kuwo aad muhiim uga ah dadka. Sababtuna waxay suurtagalinayaan nabad kuwada noolaanshaha, hawlwalba in si nabadgalyo ah loo fuliyo iyo in ay suurtagaliyaan ku noolaanshaha cadaalad, sinaan iyo nidaam ka dhowran cadaadis ama caga Juglayn.

Itoobiya waa dal ay ku noolyahiin qaramo, qowmiyadu iyo shucuub leh dhaqamo, luuqado iyo diimo kala duwan. Maadaama ay hadaba qowmiyadahan iyo shucubtan kala duwan ay kuwada noolyahiin is qadarin iyo is dhaxgal walaltinimo waxaa Itoobiya loogau magic daray hooygii dadka kala duwan ku noolaayeen. Qowmiyadaha iyo shucuubta reer Itoobiya maada ay ka dharagsanyahiin faa'iidada kuwada noolahashaha waxay samaysteen nidaam suurtagalinayo arimahaas oo ahne Kan fadaaraliga ah.

Siyaasada arimaha dibada ee Itoobiya mabaadiida aas aaska u ah qodobka mid ah waa dhisida dariiqo ay dadyowga Afrikaanka ah kuwa dariska aynu nahay iyo kuwa kale ugawada faa'iyay staan dhaqaalaha kobcayo iyo walaal tinimada. Dalkeenane wuxuu si wanaagsan u ixtiraansanyahay uguna dhaqmaa arintaas.

Qodobada aas aaska u ah siyaasada dibada ee Itoobiya a waa dhisida nidaam horumar iyo dimuqraadiyad ku dheehantahay. Waxaane muhum ah in marwalba lagu hawlanaado siyaasado horseedi karo sidii shacabka uga gudbi lahaayeen saboolnimada iyo dib u dhaca uguna faa'iidaysan lahayeen horumarka.

Erayada ugu muhiimsan ee cutubka

Fadaarali:	Dawlad leh ismaamul gaar ah iyo awood siyaasadeed oo baahsan islamarkaane u qaybsan dawlad-deegaaneedyo
Dimuqraadi:	Nidaam maamul oo dadku soo doorto islamar kaane awooda ugusarayso ay leeyahiin shacabka.

Nidaamka Dimuqraadiyada

Su'aalaha Gebogabada Cutubka 1^{aad}

Su'aalahan hoos ku xusan ee gebogabada cutubkan inta aad buugtiina ku qortaan ka shaqeeya.

I. Weedhahan soosocda haddii ay sax yahiin ku qira "Run" hadii ay khalad yahiina "Been".

1. Siyaasada arimaha dibada ee Itoobiya waxay leedahay ujeedo ah in la dhowro danaha qaranka.
2. Nidaamka dimuqraadiga ah wuxuu bulshada ka dhax abuuraa sinaan iyo cadaalad.
3. Xuquuqaha dimuqraadiyada iyo kuwaa aadamiga waxay ka simanahiin in ay labaduba yahiin kuwa si dabiici ah lagu helo.
4. Nidaamka dimuqraadiga ah waa mid ay shacabka maamulaan masuuliyiin ay soo doorteen.
5. In la aamino kala duwanaanshaha fikirka lana qaato oo kali ah maahine wax kale oo larabaa in aad is ixtiraamtaan.

II. Kuwa ku hoos qoran xarafka "B" uga soo dooro kuwa ay isleeyahiin ee hoosyala xarafka "T"

B

T

1. Xoriyada fikirka, muujinta dibad baxyo nabadgalyo ah.	B. Xuquuqda aadaminimo
2. Xuquuqda noolaanshaha	T. Aasaaska siyaasada dibada
3. Daris-wanaag walaal tinimo	J. Xuquuqaha dimuqraadiyada
4. Dhisida horumarka iyo nidaam dimuqraadi ah	X. Aasaaska xidhiidhka arimaha dibada
	Kh. Qaramada, qowmiyadaha iyo shucuubta

III. Su'aalahan soosocda ka dooro jawaabta saxda ah

1. Teeba ah aas aaska nidaamka dimuqraadiga ah?
B. isku dulqaadasho T. Sinaanshaha
J. ka qaybqaalka shacabka X. Dhamaanba
2. Sideebay shacabku uga qaybqaataan nidaamka dimuqraadiyada?
B. In ay waxdoortaan lana doorto
T. Xubin ka noqoshada uuro kaladuwan ee bulshada
J. Ka qaybqaalka shirarka deegaanka
X. Dhamaanba

Nidaamka Dimuqraadiyada

3. Waa maxay siyaasad arima dibadeed oo dhowrayso danaha qaran?
 - B. Waa siyaasada gacan ka gaysanayso gaadhitaanka horumar degdag ah ee dalkeena.
 - T. Mid gacan ka gaysanayso in nidaamka dimuqraadiga ku xididaysto dalkeena
 - J. Waa mid gacan ka gaysanayso sidii ay bulshada si toos ah uga faa'iidasanlahayd hoorumarka
 - X. Dhamaanba

IV. Meelahan banana ku buuxi erayga ama weedha ku haboon

1. In kaladuwanaanshaheena dhinacyada sida luuqadaha, dhqamada iyo kuwa kalaba aan ugu wada nolaanlahayn is qadarin nidaamka gacanta ka gaysan karo waa _____.
2. Qadobada aas aaska u ah xidhiidhka siyaasada dibada ee Itoobiya waa _____ iyo _____.

V. Su'aalan soosocda ka bixi jawaab gaaban

1. Qaadashada kala duwaanshaha fikiirkeena iyo in aan kala duwananshahaas fikradeed u badalo mid is qadarin iyo wada noolaansho marka la yidhaahdo maxay ka dhigantahay? Faa'iida ku jirtase waa maxay? Tusaale ku muuji.
2. Waa maxay sababta loo leeyahay nidaamka dimuqraadiga ah dal sida Itoobiya oo kale ah ahmiyada gaar ah ayuu u leeyahay? Tusaale adeegso.